

Marjolein van Helden & Inge Piena

Polyloog

De lerarenopleiding in Utrecht heeft in het vierde jaar een cursus Didactiek Taalvaardigheid. De eindopdracht van die cursus bestaat uit het maken van een lessenserie voor 3-MAVO, waarin bepaalde kerndoelen van de basisvorming centraal staan. Het moet een lessenserie worden die past in een communicatieve situatie, begint met een goede oriëntering, voldoende oefening bezit, en toetsbaar is. Marjolein van Helden en Inge Piena maakten in dit kader een lessenserie over de polyloog. Een deel ervan beschrijven zij hieronder.

Met de lessenserie die wij hebben gemaakt, willen we leerlingen het tweede kerndoel van de basisvorming Nederlandse taal laten bereiken, te weten:

- ‘De leerlingen kunnen in klas- of schoolverband aan een polyloog deelnemen met het oog op
- het geven of verkrijgen van de nodige informatie
 - het weergeven van een eigen mening
 - het bereiken van een voor hen aanvaardbaar resultaat.’

We hebben dit kerndoel gekozen omdat we het een uitdaging vonden om passende les- en evaluatievormen te bedenken. Bij lessen in spreek- en luistervaardigheid stuit je vaak op praktische problemen. Bovendien blijft het meestal abstract als je op schrift ‘praat’ over spreken en luisteren.

Curriculum

De ruimte ontbreekt om het curriculum dat we voor de basisvorming hebben ontworpen uitgebreid te beschrijven. We volstaan met een schets van de plaats die we aan spreken en luisteren hebben toebedeeld.

Aan taalbeheersing willen we in totaal 240 lesuren besteden, te weten 100 uur in het eerste en telkens 70 uur in het tweede en in het derde jaar. Hoeveel van die uren we aan welke kerndoelen voor spreken en luisteren willen werken, is te zien in de tabel op pag. 108.

We hebben bewust gekozen voor de monoloog in het eerste, de dialoog en het tweede in de polyloog in het derde leerjaar. De drie gespreksvormen hebben een duidelijke opbouw in moeilijkheidsgraad en zijn dan ook op deze manier het handigst in te delen. Luistervaardigheid moet volgens ons zo vroeg mogelijk aangeleerd worden, vandaar dat kerndoel 4 in de eerste twee leerjaren valt. Een afweging naar moeilijkheidsgraad heeft geleid tot het plaatsen van kerndoel 5 in het eerste leerjaar en kerndoel 6 in de laatste twee leerjaren.

Doelstellingen en uitgangspunten

Uit de curriculumopbouw volgt dat er in het derde leerjaar tien lessen beschikbaar zijn om de vaardigheden genoemd in kerndoel 2 te onderwijzen. We willen echter met nadruk opmerken, dat het spreek- en luisteronderwijs zich niet moet beperken tot de speciale lessen of lesonderdelen. Omdat tijdens alle lessen gesproken en geluisterd wordt, ligt het voor de hand deze momenten ook als onderdeel van het spreek- en luisteronderwijs te zien. Zo kan in allerlei soorten groepsgesprekken in de klas behalve op de inhoud, ook worden gelet op en ingegaan op aspecten van spreken en luisteren.

De vaardigheden die bij de monoloog en bij de dialoog in de eerste twee jaren aan bod zijn gekomen, vormen de beginsituatie van de leerlingen voor de polyloog. De punten daarvan moeten nog eens de revue passeren.

Onze doelstelling valt uiteen in een aantal subdoelen, namelijk de leerlingen

- kunnen duidelijke vragen stellen
- kunnen in voorkomende gevallen doorvragen
- geven er in hun reacties blijk van aandachtig te luisteren
- laten elkaar uitpraten en interrumpen alleen als dit een verbetering in het verloop van de polyloog tot gevolg heeft
- geven in hun mimiek, gedrag en toon blijk van hun interesse
- kunnen hun mening formuleren en onderbouwen met goede argumenten

KERNDOELEN	AANTAL LESUREN		
	jaar 1	jaar 2	jaar 3
<i>Spreken/luisteren</i>			
1 De leerlingen kunnen in situaties met een meer formeel karakter aan een dialoog deelnemen met het oog op	–	10	–
• het geven of verkrijgen van de nodige informatie			
• het weergeven van een eigen mening			
• het overhalen van de gesprekspartner tot handelen.			
2 De leerlingen kunnen in klas- of schoolverband aan een polyloog deelnemen met het oog op	–	–	10
• het geven of verkrijgen van de nodige informatie			
• het weergeven van een eigen mening			
• het bereiken van een voor hen aanvaardbaar resultaat.			
<i>Spreken</i>			
3 De leerlingen kunnen in de vorm van een korte monoloog voor een hun bekend publiek een persoonlijke beleving vertellen of een situatie beschrijven.	15	–	–
<i>Luisteren (kijken)</i>			
4 De leerlingen kunnen intensief luisteren en doelgericht luisteren.	15	10	–
5 De leerlingen kunnen een voor hen bestemde mondelinge instructie uitvoeren.	5	–	–
6 De leerlingen kunnen van een voor hen bestemde uitleg of een voor hen bestemd radio- of televisieprogramma een globale samenvatting geven of de belangrijkste elementen ervan vertellen.	–	15	20

- kunnen aangeven aan welke eisen een goed argument moet voldoen
- kunnen elkaar naar aanleiding van gegeven aandachtspunten observeren
- kunnen hun observaties onderling nabespreken
- kunnen aangeven welke conventies er in een vergadering gebruikelijk zijn en kennen de functies van elk van deze, te weten: voorzitter, agenda, notulant, notulen
- kunnen aangeven dat besluitvorming verloopt volgens een bepaalde structuur.

In de eerste les wordt een oriënteringsbasis gelegd voor de serie, omdat we het belangrijk vinden dat leerlingen weten waarom ze deze lessenserie moeten volgen. Verder volgt de opbouw van de reeks uit de moeilijkheidsgraad van de deelvaardigheden.

We beginnen met een polyloog waarin informatie-uitwisseling het doel is. De deelvaardigheden die daarbij aan de orde komen zijn: gespreksdoel bepalen en bereiken, duidelijk formuleren, goed luisteren, vragen en doorvragen.

De volgende drie lessen gaan over het uitwisselen van meningen in een groepsgesprek. Belangrijk daarbij zijn de argumenten die gebruikt worden om de meningen te ondersteunen. We gaan ervan uit dat dit in de dialoog al aan de orde is geweest, maar omdat het om toepassing in een complexere situatie gaat besteden we er in deze serie ook aandacht aan.

De besluitvormende polyloog stelt de meeste eisen aan de leerlingen. Ze moeten weten welke conventies en structuren een vergadering kan hebben, ze moeten die kunnen herkennen en oefenen zelf ook in het vergaderen volgens een vaste structuur.

In deze lessenserie gaan we uit van eigen ervaringen van de leerlingen. We laten de leerlingen veel oefenen; in totaal neemt elke leerling vier maal deel aan een polyloog. De dingen die daarbij goed en fout gaan, vormen uitgangspunt bij de bespreking.

Daaruit volgt dat we voor de nabespreking steeds alleen kunnen aangeven wat we in elk geval besproken willen zien en op welke manier dat kan gebeuren. Voor het overige zijn

Wie merkt dat bepaalde leerlingen in de groep geen goede gesprekshouding hebben, kan alle leerlingen eens wijzen op de verschillende types die er te onderscheiden zijn. De typeringen lijken negatief, maar zijn juist in hun overdrijving veelzeggend. Leerlingen herkennen snel zich zelf of anderen daarin. Het maakt een moeilijk onderwerp als 'negatieve gesprekshouding' bespreekbaar.

De betweter (allesweter)

- praat te veel en luistert niet (goed)
- is storend in een groep
- wekt agressiviteit op bij andere deelnemers

De omslachtige

- praat te veel en te lang
- draagt niet (altijd) inhoudelijk bij
- herhaalt veel van wat de anderen al zeiden

De verwaande

- hult zich in arrogant stilzwijgen
- irriteert anderen door zich er buiten te stellen

De negatieve

- is het nooit met iemand eens

De agressieve

- beheerst zich niet goed
- vat tegenspraak op als persoonlijke aanval

De ja-knikker

- heeft nooit eigen ideeën
- geeft iedereen gelijk

De schuchtere

- praat weinig
- is verlegen bij het praten
- weet weinig van het onderwerp
- is beter in waarnemen

De stokpaardberijder

- draaft door over een bepaald onderwerp
- irriteert hierdoor andere deelnemers

De clown

- kan de aandacht afleiden, maar
- kan ook bijdragen tot een vriendschappelijke sfeer

Types in polylogen

punten ter bespreking afhankelijk van wat zich net dan voordoet in de praktijk. Als de gesprekshouding van een of meerdere leerlingen te wensen overlaat, dan kan de docente gebruik maken van de hiernaast staande lijst. Dit lijstje met types in polylogen kan als uitgangspunt dienen voor de bespreking van gesprekshoudingen.

Een ander uitgangspunt is het inductief werken. We willen de leerlingen zelf laten ontdekken wat er fout gaat in een polyloog en hoe dat beter kan. We denken dat leerlingen er op die manier meer van leren dan wanneer de docente (nog eens) vertelt hoe het moet, of laat zien hoe anderen het doen.

Omdat we vinden dat leerlingen ook van en met elkaar moeten leren en feedback niet alleen maar van de docente moeten krijgen, laten we de leerlingen elkaar observeren. We hebben observatieformulieren gemaakt die, naarmate de lessenserie vordert, uitgebreider worden. Het observeren is mogelijk doordat we de klas steeds in tweeën verdelen: de ene groep houdt de polyloog en de andere observeert. Daarna volgt een korte bespreking tussen de observant en de geobserveerde, die de functie heeft van procesevaluatie.

In de laatste lessen maakt de docente gebruik van een scoreformulier. Hierop worden per leerling de gespreksbeurten geregistreerd en beoordeeld. Bij de keuze van de te beoordelen items hebben we ons beperkt tot talige handelingen. Naar aanleiding van de ingevulde scoreformulieren vindt weer procesevaluatie plaats. De eindevaluatie gebeurt via een besluitvormende vergadering in twee groepen onder voorzitterschap van de docente. Uiteraard mag de docente de polyloog nu niet meer onderbreken voor docerende opmerkingen. De polylogen worden weer opgenomen en de beoordeling vindt plaats op grond van het ingevulde scoreformulier.

De lessen

In het navolgende geven we een korte samenvatting van de tien lessen. Eén les, namelijk les 2, beschrijven we uitgebreid.

LES 1 Deze les heeft een inleidend karakter en heeft als doel een *oriënteringsbasis* te leggen. Via

een rollenspel (of video) wordt een voorbeeld gegeven van een (slechte) vergadering. Hierna wordt in een onderwijsleergesprek het nut en de opzet van de lessenserie aangegeven aan de hand van het rollenspel (of de video).

Bovendien wordt in deze les de eerste polyloog voorbereid. De docente vertelt dat deze gehouden zal worden in de volgende les, maar dat hier eerst het een en ander aan moet worden voorbereid:

'Je kunt het beste iets leren als je duidelijk weet wat je goed doet, en wat minder goed. Om dat te kunnen beoordelen moet je wel precies weten wat je doet. Tijdens de groepsgesprekken die nu gaan komen zou het dus goed zijn als jullie allemaal goed geobserveerd worden zodat je van jezelf te weten kunt komen wat je doet en zegt.'

Leerlingen zullen daarbij tegenwerpen dat ze heus wel weten wat ze zeggen of doen. In een gesprek kan de docente dan duidelijk maken dat je je eigen gedrag normaal vindt, en dat het je dus niet opvalt als je iets onhandig aanpakt.

'Aangezien ik maar één paar ogen heb en de hele klas toch niet tegelijk in een gesprek mee kan doen, is het handig als de ene helft van de groep de andere helft observeert. Tijdens de eerste gesprekken wordt alleen geobserveerd of de gestelde doelen wel bereikt worden.'

De docente deelt vervolgens de formulieren (observatieformulier 1, zie pag. 111) uit en legt uit hoe de observerende leerlingen de formulieren moeten gebruiken: de leerling vult eigen naam en naam van de geobserveerde in en in overleg met de geobserveerde vult de observant de persoonlijke vragen in. Daarna vult de observant in de tabel de namen van de andere gespreksdeelnemers in. Tijdens het gesprek houdt de observant bij of voor elke leerling de persoonlijke vragen beantwoord zijn. Daarnaast geeft de observant antwoord op de vragen onder de tabel. De docente licht toe wat zij verstaat onder 'non-verbale communicatie'. Wanneer voor alle leerlingen voldoende duidelijk is hoe het formulier gehanteerd moet worden, neemt de docente de formulieren weer in tot de volgende les.

De docente legt uit waarover het gesprek van de komende les (in twee groepen) zal gaan:

'Beeld je in dat je een (nieuwe) hobby wilt kiezen. Daarvoor kun je aan al je klasgenoten vragen wat zij in hun vrije tijd doen. Maar aan een rijtje mogelijkheden alleen heb je niet genoeg, je wilt over al die hobby's ook nog wat meer weten. Voor de een zal het belangrijk zijn hoeveel de hobby of bezigheid kost of oplevert, voor de ander of je er een goede conditie van krijgt, of, of je het alleen doet of met meer mensen en wat voor mensen dan. Kortom, ieder moet dus voor zichzelf bedenken welke informatie hij of zij precies wil krijgen over de vrije-tijdsbestedingen van alle andere gespreksgenoten.'

De docente geeft tijd om vragen te stellen, waarna de overige tijd kan worden benut om persoonlijke vragen te bedenken. Wanneer hier geen tijd meer voor is, kan dit ook als huiswerk gegeven worden.

LES 2 Voor deze les zijn de volgende *benodigheden* vereist. De docente moet kunnen beschikken over de observatieformulieren (zie afbeelding op pag. 111), krijt en bord. De leerlingen over het vragenlijstje, schrift en pen.

In de *introdutie* opent de docente de les en herinnert de leerlingen eraan dat in deze les het eerste groepsgesprek gevoerd gaat worden.

Voor polyloog 1: *informatie uitwisselen*, wordt de groep in tweeën verdeeld. De ene helft vormt de binnengroep, de andere de observantenkring. De docente wijst aan wie observeert. De geobserveerde meldt aan de observant wat hij of zij van de gespreksgenoten te weten wil komen. De observanten zoeken een plaatsje van waaruit zij 'hun' persoon goed kunnen zien en horen.

De docente vraagt wie er wil beginnen met vertellen wat hij in zijn vrije tijd doet, en geeft aan dat men elkaar daarna over en weer vragen mag stellen. Bovendien meldt zij dat het gesprek niet langer dan 10 minuten mag duren. Het doel is dus dat elke leerling de informatie krijgt over de vragen die hij of zij had opgesteld. De observanten zijn stil en kijken en luisteren. Tijdens het gesprek houdt de docente zich afzijdig. Na 10 minuten rondt zij het gesprek af.

OBSERVATIEFORMULIER 1

dit formulier is ingevuld door:

.....

naam van de persoon die je gaat observeren:

.....

op welke vragen moet hij/zij een antwoord krijgen?

vraag 1:

vraag 2:

vraag 3:

andere leden van de groep:

is de vraag beantwoord?

naam andere leden	vraag 1	vraag 2	vraag 3

Heb je het idee dat hij/zij steeds goed luistert?

.....
Wat kun je zeggen over de non-verbale communicatie?

.....
Vraagt hij/zij door als dat nodig is?

.....

Een korte nabespreking volgt. Aan de observanten wordt gevraagd in hoeverre de deelnemers hun doel hebben bereikt. Daarna kan ingegaan worden op de oorzaken van het al dan niet bereiken van de doelen. Aandachtspunten daarbij kunnen zijn: vroegen mensen door als een verhaal of antwoord niet duidelijk was? Luisterden mensen naar elkaar of stelden ze vragen die al beantwoord waren? Liet men elkaar uitpraten? Toonde men interesse? Kon iedereen aan bod komen? De punten die uit de nabespreking naar voren komen worden op het bord gezet.

De tweede helft van de groep voert daarna het gesprek, waarbij de observatie rollen gewoon omgedraaid worden (als A in de eerste ronde B observeerde, observeert B nu A).

Ook dit gesprek wordt nabesproken. Nadat is geïnventariseerd in hoeverre de doelen bereikt zijn, wordt het lijstje op het bord nagelopen om na te gaan waar de eventuele problemen lagen. De leerlingen schrijven het lijstje in hun schrift. De docente geeft aan dat in de volgende oefengesprekken ook steeds op deze punten gelet zal worden.

Bovendien wordt in deze les de tweede polyloog voorbereid. De docente kondigt aan dat het bij het gesprek in de volgende les niet langer zal gaan om het uitwisselen van informatie, maar om het uitwisselen van meningen. Als voorbereiding op dit gesprek moeten de leerlingen zich thuis een mening vormen over een gegeven stelling of vraag en daarbij een aantal argumenten bedenken om die mening te ondersteunen.

De klas wordt in twee groepen verdeeld (dat kunnen dezelfde groepen zijn als voorheen). De docente geeft aan elke groep een stelling of vraag op (zie ook de lijst van mogelijke gespreksonderwerpen hiernaast).

LES 3 Deze les is gewijd aan de tweede polyloog: *het uitwisselen van meningen*. In twee groepen worden discussies gevoerd over een gegeven onderwerp. Leerlingen observeren elkaar aan de hand van een observatieformulier. Het gesprek wordt opgenomen op cassette en de docente zit nauwelijks voor. In een korte nabespreking wordt ingegaan op doorvragen, luisteren en andere opvallende dingen.

Deze lijst kan dienen als inspiratiebron bij het bedenken van onderwerpen. Het heeft natuurlijk altijd de voorkeur een onderwerp te kiezen dat aansluit bij de (actualiteit binnen de) school.

- Er komt 50 cent statiegeld op de bekertjes in de kantine
- Er gaat bier (of friet) verkocht worden op school
- De fietsenstalling zal bewaakt gaan worden, maar dan mag je er alleen je fiets stallen als je een gulden per dag betaalt. Anders moet je fiets buiten blijven staan
- Er komt een rookruimte in de school voor de leerlingen
- Mensen die te laat komen mogen de les niet meer in
- Er mag alleen nog maar melk verkocht worden op school
- Sommige leerlingen moeten verplicht kunnen worden mee te doen aan de huiswerkklas
- Iedere leerling moet thuis een computer hebben, de school stelt dit verplicht aan de ouders
- Turks en Arabisch worden verplichte vakken voor alle leerlingen
- Voordat je een huisdier mag houden moet je daar eerst een diploma voor halen
- De hoeveelheid zakgeld moet per leeftijd wettelijk bepaald worden. Wanneer ouders dit niet kunnen betalen moet de overheid bijspringen
- Leerlingen die minder dan 10 km van school af wonen moeten verplicht worden met de fiets naar school te gaan. Daarmee vervallen voor die leerlingen de lessen lichamelijke opvoeding
- Eens per jaar mogen de leerlingen de leraren een cijfer geven. Wanneer een leraar drie jaar lang een onvoldoende haalt, moet hij worden ontslagen.

Mogelijke gespreksonderwerpen

LES 4 In deze les wordt ingegaan op *de theorie van het argumenteren*. Aan de hand van de observatiegegevens uit les 3 geeft de docente een les over argumentatie, waarbij het een en ander al bekend verondersteld wordt.

Bovendien wordt in deze les de derde polyloog voorbereid. De docente geeft de gespreksonderwerpen voor de voorbereidings-

opdracht en behandelt het uitgebreide observatieformulier.

LES 5 Deze derde polyloog heeft dezelfde vorm als de tweede, het gaat om het *uitwisselen van meningen*. Alleen wordt deze niet opgenomen en vervult de docente de rol van voorzitter bij de bespreking van de aspecten argumentatie en gesprekstechniek. Daarop wordt in de nabespreking ingegaan.

LES 6 In deze les komt de vierde polyloog aan de orde, daarin staat *de besluitvorming* centraal. In de vorm van een open-stoel-discussie moeten de leerlingen tot besluitvorming komen, zonder dat ze er les in hebben gehad of begeleid worden. De docente brengt geen structuur aan en vervult alleen de rol van voorzitter bij de discussie over de tot dan toe besproken items. Dit gesprek wordt opgenomen, zodat de docente er een scoreformulier van in kan vullen.

LES 7 Deze les is gewijd aan de *individuele procesevaluatie*. Terwijl de andere leerlingen een eigen tijdsbesteding hebben, bespreekt de docente met telkens een of een paar leerlingen hun prestaties aan de hand van het scoreformulier.

LES 8 Tijdens deze les over *de theorie van de besluitvorming* gaat de docente in op conventies tijdens en rondom vergaderingen en op de structuur van een vergadering waarin een besluit genomen moet worden. Daarbij worden ervaringen en observaties van les 6 gebruikt.

LES 9 In deze vijfde polyloog komt *de besluitvorming* aan de orde. Deze besluitvormende vergadering heeft dezelfde vorm als in les 6, met dit verschil dat de docente nu wel structuur aanbrengt.

LES 10 Deze les is weer gewijd aan de *individuele procesevaluatie*. De opzet is hetzelfde als bij les 7 maar de docente bespreekt nu de leerlingen die toen niet maar in les 9 wel hebben deelgenomen aan de discussie.

DE TOETS In twee groepen wordt een besluitvormende polyloog gevoerd. Het gesprek wordt opgenomen, zodat de docente achteraf

het scoreformulier kan invullen, op grond waarvan de cijfers worden vastgesteld. Op pag. 114-115 is weergegeven de handleiding bij zo'n scoreformulier.

Proberen in de praktijk

In de lessenserie hebben we geprobeerd onze ideeën ten aanzien van spreek- en luistervaardigheidslessen vorm te geven. We hopen dat die in de praktijk bruikbaar blijken. Helaas zijn wij zelf nog niet in de gelegenheid geweest de lessenserie daadwerkelijk te geven. Wel is er commentaar gegeven door docenten uit de praktijk, maar dat kon niet meer op tijd in deze tekst worden verwerkt.

Wij zijn ook erg benieuwd naar reacties en commentaar van *Moer*-lezers. Wie wil reageren of de serie zelf in de praktijk wil proberen, kan contact opnemen met de auteurs of met Marion Keiren, vakgroep Nederlands van de Faculteit Educatieve Opleidingen van de Hogeschool Midden Nederland.

HANDLEIDING BIJ HET SCOREFORMULIER.

	1
NIEUWE INBRENG	+ 2 -
Mening uiten	3
Feit aandragen	4
Vraag stellen	5
Argument geven	6
LUISTEREN	+ -
Antwoorden	7
Doorvragen	8
Interrumperen	9
Inhaken	10
STRUCTUUR	+ -
Samenvatten	11
Structureren	12
OVERIGE BEURTEN	+ -
	13
OPMERKINGEN	14
TOTAAL	+ -
Nieuwe inbreng	15
Luisteren	16
Structuur	17
Overige beurten	18

Op het scoreformulier kunnen de gespreksbeurten per 11. geturfd worden, gecategoriseerd op inhoud en beoordeling. Op die manier vertegenwoordigt iedere verticale kolom het aandeel van een individuele 11. aan de polyloog. Hiernaast is één kolom afgebeeld. De nummers hierin corresponderen met die van de toelichting:

1. Vul hier de naam in van de 11.
2. Iedere gespreksbeurt kan positief of negatief gewaardeerd worden. Dat hangt af van de relevantie van wat er gezegd wordt, het moment en de manier waarop het gezegd wordt. De beurten die je positief beoordeelt, turf je links en de negatieve komen rechts te staan.
3. In dit vakje turf je iedere beurt waarin de 11. zijn of haar mening naar voren brengt. De argumenten voor die meningen komen bij 6. Per argument één turf. Zo kan dus één gespreksbeurt meerdere turven opleveren.
4. Alle opmerkingen over algemeen bekende zaken. Dat kan tevens een argument zijn; in dat geval bij 4 en bij 6 turven.
5. Alle vragen die de 11. stelt, zowel die aan individuen als die aan de gehele groep.
6. Zie bij 3. Een argument wordt pas positief beoordeeld als het voldoet aan de drie criteria zoals gesteld in les 4.
7. Positief als de 11. een adequaat antwoord geeft op een gestelde vraag. Anders negatief.
8. Positief als het relevant is om door te vragen en als het op een duidelijke manier is geformuleerd. Anders negatief.
9. Alleen positief als de geïnterrumpeerde 11. te lang aan het woord was of irrelevante dingen zei.

10. Alle opmerkingen die direkt ingaan op wat de voorgaande spreker zei. Dit kan een aanvulling zijn of bijval/afkeuring. Al deze beurten ook turven bij bv. 3 of 4.
11. Alle beurten waarin de 11. een samenvatting geeft, die het verloop van de polyloog verduidelijkt, turf je links in dit vakje. Onjuiste samenvattingen komen rechts.
12. Alle opmerkingen die de structuur van de polyloog betreffen. Als ze juist en opbouwend zijn, komen ze links. Anders rechts.
13. Alle overige beurten die niet te categoriseren zijn in 3 t/m 12.
14. Opmerkingen die van belang kunnen zijn bij de beoordeling. Deze kunnen de gesprekshouding (attitude) betreffen, maar bv. ook het formuleren of non-verbale communicatiemiddelen.
15. Links de totaalscore van de positieve turven bij 3 t/m 6. Rechts de negatieve.
16. Totaalscore van de categorieën 7 t/m 10.
17. Idem van 11 en 12.
18. Idem van 13.

Voor de duidelijkheid volgen hieronder nog wat voorbeelden van mogelijke gespreksbeurten. We geven bij iedere beurt aan in welk vakje geturfd moet worden.

Beurt	Turf
Marlies: "Ik vind dat er een oplossing moet komen voor het hondepoepprobleem."	3+
Fred: "Ja, ik ook."	10+ 3+
Angela: "Maar waarom vind je dat nodig dan, Marlies?"	10+ 5+
Marlies: "Dat lijkt me nogal duidelijk!"	7-
Angela: "Hoezo dan?"	8+
Marlies: "Ja, iedereen heeft er toch last van? Ze hebben laatst een brief geschreven naar de gemeente, ..."	7+
Fred: "Wie ze? En wat stond daar dan in?"	4+
Marlies: "Nou, de bewoners van onze buurt. Ze vonden dat iedereen z'n eigen hondepoep moet opruimen. Dan heeft niemand er meer last van."	9- 5+
Angela: "Ik vind het maar onzin. Die honden moeten toch ergens hun behoefte doen? Volgens mij is het helemaal niet zo'n probleem."	4+
Fred: "Ja, natuurlijk wel. Ze kunnen toch verbieden om die honden op de stoep te laten poepen? Dan glijdt je er in ieder geval niet meer over uit en begint m'n moeder ook niet meer te zeuren over m'n vieze schoenen."	13-
Hans: "Maar waar hebben we het nu over? Jullie praten over oplossingen, terwijl we het er nog niet eens over eens zijn of het wel een probleem is."	3+
Angela: "Inderdaad, ik vind niet dat het een probleem is, maar Marlies komt met die brief aanzetten. De bewoners vinden het dus wel een probleem."	6-
Hans: "Oké, dan moeten we dus naar een oplossing zoeken. Heeft iemand misschien een idee hoe er een eind kan komen aan al die poep op de stoep?"	10+ 3+
	13-
	6+
	6+
	12+
	5+